

llas *Llassis* (DfA.) o *llacis* (AlcM), sembla resultar d'una alteració del fr. *cbássis* sota la influència de *JAS-SENA* i, després, la dels derivats de *LLAÇ* (*llacera*, *llaçada*), ajudant-hi els duplicats *GESSAMI*/*llessami*, *JACINT*/*llacint*

LLAST, 'conjunt d'objectes feixucs destinats a augmentar l'estabilitat d'una nau', del fr. antiq. *last* (avui *lest*), d'origen germànic (*last* 'pes', així en anglès, neerlandès etc.), però en català el mot es rebé, alhora per conducte del francès, i del cast. *lastre* i *lastrar* 'carregar de llast'. □ 1.ª doc.: princ. S. xx.

Mot molt recent i poc arrelat en català, estrany a la terminologia nàutica tradicional del Mediterrani i de la nostra llengua, no es deia, cat. ant. *saorra* 'llast', it. *zavorra* (> cast. *zaborra*), d'on avui *SORRA* (ll. *SABURRA* id.); en català no registrat fins al *DOrt.* (i *Bulbena*, *Dicc. Cast-Cat.*, 1913; *lastre*, *BDC* xii, 43). Per als detalls de l'etimologia germànica del fr. *last/lest* i del cast. *lastre*, *lastrar* (complicats, en el cas d'aquest, per antigues contaminacions), vegeu *DCEC/DECH LASTRE* (i cf. *ZAHORRA*).

Hi hagué un mot homònim *llast* 'despeses, cost', que sembla haver tingut algun arrelament rural a Mallorca, i que, per un fet de fonètica morfològica, quasi fonètica sintàctica, mallorquina, en plural es pronuncia *llaits* (cf. *poits* 'les posts, AMAlcover, *BDLC* xii, 226); Alcover explica com aprengué el mot, i el seu matís especial, en *BDLC* xiii, 118-119; després usà *llait* per abús, en sing., amb un gran desplaçament personal d'aquest mot insignificant, en les *Rondayes Mallorquines* v, 259, i molt sovint en el *BDLC* (xii, 1906, 74, 83; 1912, 76). A penes cal dir, puix que les raons fonètiques i de tota mena salten a la vista, que no pot venir del ll. *PLACITUM* 'decret', 'conveni', 'plet', 'termini' (suggeriment de Spitzer, *LexikK*, 103n.1).

No tan lluny del possible es queda Moll (*AORBB* ii, 70; *BDLC* xiii, 175) en dur-ho del germ. *LAISTJAN* 'realitzar, dar compliment a (una cosa)', però el mateix caràcter esporàdic i recent del mot a Mall. ja mostra que no és res d'antic ni de germ. directe, sinó algun reflex del cast. *LASTAR* (*DCEC*) 'suplir el que un altre hauria de fer', 'pagar en lloc d'ell' (supervivència escadussera d'un mot afí, o més aviat manlleu) —en tot cas està descartat que el diftong de l'escorrialla *llait*, tingui res a veure amb la *i* de *LAISTJAN*, la qual no va passar al romànic. Les històries de les dues arrels en castellà presenten altres complicacions, en les quals no ens caldrà entrar ací, si remetem als dos articles del *DCEC*, no sense advertir, però, que al segon pot haver-se sumat en castellà alguna contribució de l'ètim germànic del primer.

DERIV.: *Llastar* 'posar llast' (també *llastrar*, *llastre*), en lloc del cat. genuí (antiq.) *saorrar/sorrrar* (*SORRA*).

Llastanós, *Llastanosa*, dissimilacions de *llastonós*, *-osa*, que són derivats del nom de planta *LLASTÓ* (*llistó*).

LLASTIMA i LLASTIMAR, mots poc genuïns

manlevats dels cast. *lástima*, *LASTIMAR* (*DECH*). □ 1.ª doc.: c. 1600.

No ens cal repetir ací la història del *LASTIMAR* cast., que ja hi existí des dels orígens de l'idioma (certament anterior al pintoresc *Libro de Buen Amor*, poema de c. 1330, on ja trobem documentat aquest mot afectiu) i del seu derivat *lástima*, majorment havent-se donat en el nostre llibre una anàlisi molt detinguda de l'etimologia i història del mot català paral·lel *blastomar* (amb les seves variants *BLASFEMAR*, *blasmar*, *flastomar*): remetem a aqueixos articles per als detalls d'aquestes complicades qüestions, i limitem-nos a recordar que vénen d'una variant *BLASTEMARE que es produí en llatí vulgar en lloc de l'hellenisme *blasphemare*, gr. *βλασφημέω* 'jo dic mal (d'algué), el bescanto', d'on després 'fereixo moralment' i altres accs. veïnes d'aquesta i més secundàries.

La reducció fonètica de *blastimar* a *lastimar* obeeix a tendències generals de la fonètica cast., ben alienes al nostre sistema lingüístic. La data tardana de l'aparició en català, i el fet mateix que en la nostra llengua fou el substantiu derivat, *lástima*, l'únic mot d'aquesta família que va aconseguir considerable arrelament català, mentre que el mot pare *lastimar* (i els altres membres com *lastimoso*), no han obtingut en català més que una penetració molt limitada i marginal, ja seria prova per si sol que aquest mot és un sobrevingut a casa nostra, al qual no es concedí audiència més que en alguns cercles de la nostra vida idiomàtica. Les expressions castisses, catalanesques, són *malaguanyat*, *malaguanyada*, i no pas *llàstima de ---*; o bé *és una pena que ---, fa pietat ---, el dol que fa que ---*.

Limitem-nos doncs a donar cites d'algunes dades de la més antiga penetració d'aquest element adventici en la nostra llengua. «A-y tanta --- pestilència de ratas que --- dels forments --- a la cullita és estada la major *llàstima* del món, que no se ha cullit la delma de aquells» ('ni la desena part'), doc. de Ciutadella de l'a. 1584 (*BSAL* ii, 226b, el matís és més aviat 'destrossa, dany' que el que després predomina), i observem que no és estranya l'aparició primera a Menorca, tan freqüentada llavors per tripulacions i guarnicions no catalanes, per fer front a les persistents incursions turques (Ciutadella havia estat saquejada pels de la Mitja Lluna el 1555, que s'emportaren captiva tota la població a Estambul, per a l'extorsió de grassos rescats).

«Las pobras donzelletes - quina *llàstima* fan, / al costat de ses mares - salvadas no seran», MilàF, *Romullo*, 18.11 (romanç en les versions B, A₁ i B₁, aquestes últimes recollides a l'Esplugu de Francolí, l'altra a Argentona, i n'hi ha més, però la coincidència en aquests pot suggerir que vinguin de l'original, que Milà data de 1601, o no molt més tard). Dades lexicogràfiques no n'hi ha fins al *DTo*. («és viva *llàstima*», «mou-se a *llàstima*», 1647).

Del verb *llastimar*, que penetrà molt menys i en forma en gran part passatgera, en la nostra llengua no en veiem res fins a la vigília de l'alçament dels Segadors, quan el Principat i el Rosselló estan infestats de *Ter-*